Oslo kommune
Bydel Østensjø
Bydelsadministrasjonen

Saksframlegg

Arkivsak: 201400558
Arkivkode: 712
Saksbeh: Tommy Grotterød

Saksgang	**Møtedato**
Bydelsutvikling, Miljø- og Kulturkomite	13.10.2014
Bydelsutvalget	20.10.2014

LANDBRUKSMELDING FOR OSLO, HØRING

Sammendrag:
Bydelen har fått høringsutkast til «Landbruksmelding for Oslo», der det særlig etterspørres innspill til mål og strategier. Høringsfrist er 20.10.2014.

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel ga i tildelingsbrevet for 2013 Bymiljøetaten i oppdrag å lage et faglig grunnlag til byrådssak med arbeidstittel «Landbruk i byen».
Dette er Oslos første landbruksmelding, som foreslås for en fireårsperiode, med påfølgende revidering hvert 4. år. Dokumentet skal være et *mål/ strategidokument*, der tiltak er tenkt å komme som resultat av vedtatt melding.

Meldingen skal følge opp stortingsmeldingen «Velkommen til bords», regjeringens landbruks- og matmelding. Stortingsmeldingen lister opp fire hovedmål: matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskapning og bærekraftig landbruk.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus ga i 2014 ut rapporten «Urbant landbruk – Bærekraftig, synlig og verdsatt». I denne rapporten benyttes begrepene urbant landbruk og bynært landbruk. Disse begrepene er også benyttet i høringsutkastet til «Landbruksmelding for Oslo».
Bynært landbruk handler om tradisjonell gårdsdrift, med dyrking, husdyrhold og drift av skogen, og foregår i hovedsak i områder som Maridalen, Sørkedalen og marka. Gårdene rundt Østensjøvannet inngår også i det en kaller bynært landbruk.
Urbant landbruk handler om alle former for dyrking i by, men også om hønehold, birøkt m.v. og foregår i byggesonen. Det bynære landbruket skal være et utstillingsvindu for landbruket i hele landet. Urbant landbruk gir grønn glede, rekreasjon og mat i byen.

I denne saken vil vi innledningsvis gi noen generelle betraktninger til landbruksmeldingen, og deretter følger spesifikke kommentarer til mål og strategier i «Landbruksmelding for Oslo».

Saksframstilling:
Det er positivt at det legges opp til «Landbruksmelding for Oslo». Områdene som beskrives er relevante og støtter opp om satsinger i kommuneplanen «Oslo mot 2030 - Smart, trygg og grønn».

Planutkastet har flere viktige mål og satsinger, men framstår etter vår vurdering som uforpliktende og lite konkret. Det er etter vår vurdering viktige forhold som ikke er omtalt, eller som er omtalt

på en ufullstendig måte. Vi vil i det påfølgende trekke fram momenter vi mener bør innlemmes i det endelige planforslaget, samt forhold vi mener kan forbedres.

a) Det vises i innledningen til utkastet til stortingsmeldingen «Velkommen til bords», som grunnlaget for planen. Dette er både rett og rimelig, og en kunne forvente at det også videre i dokumentet ble vist til denne stortingsmeldingen. Vi kan ikke se at dette er tilfellet.
b) Innledningsvis i utkastet til meldingen bør det framkomme hva planen for øvrig bygger på, som f.eks. Fylkesmannens rapport 1/2014 «Urbant landbruk – Bærekraftig, synlig og verdsatt», som vi ser at må ha vært en hovedkilde til utkastet. Det bør også vises til Fylkesmannens arbeid med Regionalt næringsprogram for Oslo, der ett av satsingsområdene er *urbant landbruk.*
c) Oslo kommune har i høringssvar til Regionalt næringsprogram for Oslo og Akershus, Byrådssak 1132/13, gitt sin tilslutning til hovedmålene under kapittelet Urbant landbruk. Disse målene er kun delvis ivaretatt i utkast til Landbruksmelding for Oslo.
    - Det ene går på å gjøre dyrking mer synlig og tilgjengelig, og dette er ivaretatt i utkastet i kapittel 3 om bynært landbruk, men dette gjelder altså landbruket og dyrking generelt.
    - Målet «Tilrettelegge for å bruke urbant landbruk som et verktøy til å nå ulike kommunale mål innenfor integrering, arbeidstrening, ungdomstilbud og lignende, og at dyrking i større utstrekning tas i bruk av institusjoner som omsorgsboliger, eldresentre osv.», er et viktig mål, som vil være egnet for oppfølging ved konkrete tiltak i bydelene og andre kommunale virksomheter. Dette bør omtales og målsettes på en tydeligere måte i utkastet.
    - Det tredje målet, om kartlegging av arealer til parseller og prosjekter relatert til urbant landbruk, er berørt, men her kan både formål og kommunens rolle tydeliggjøres bedre.
    - Til det fjerde målet, som dreier seg om å øke kunnskap og forståelse for matproduksjon og om møteplasser for bonde og forbruker, har Oslo kommune som tillegg til målformuleringen foreslått: «Et kompetansesenter for urbant landbruk kan være en slik møteplass. Formålet med senteret vil være å formidle fagkunnskap i teori og praksis, stimulere flere til å igangsette dyrkingsaktiviteter, nettverksbygging og erfaringsutveksling». Vi mener det som er skissert i dette prikkpunktet må innarbeides i målsettinger og tekst i utkastet til Landbruksmelding for Oslo.

   Vi er oppmerksom på at Regionalt næringsprogram er under arbeid, men saken skal til behandling i oktober 2014, og da bør det endelige utkastet til «Landbruksmelding for Oslo» kunne hente opp i seg målene for satsingsområdet Urbant landbruk fra Regionalt næringsprogram.

d) Det kan være tjenlig innledningsvis å ha et avsnitt om denne meldingens relasjon til andre plandokumenter, som Folkehelseplan for Oslo 2013-2016, Byøkologisk program for Oslo 2011-2026 og andre relevante plandokumenter.
e) Vi mener satsing på urbant landbruk krever god tilgang på informasjon og kunnskap. Landbruksmeldingen kan med fordel ha dette som en sentral strategi, og det bør i tillegg enten omtales som eget mål, eller integreres i de øvrige målene. Kunnskap berøres flere steder i utkastet, men svært mangelfullt.
f) Oslo kommune legger i dag økt vekt på kunnskap og kunnskapsbasert praksis.
   Urbant landbruk er lite regulert, og dette øker behovet for å vite mer om effekter, suksesskriterier og snublesteiner. Vi mener planen bør omtale hvordan Oslo kommune kan knytte seg opp mot kompetansemiljøer som Universitet for miljø- og biovitenskap, Akershus landbruksskole Hvam, og/ eller andre aktører med kompetanse innen urbant landbruk.
g) Av områder som i liten grad er omtalt, men som bør ha en rolle i det urbane landbruket, er villahagen, og også bakgården.

h) I Fylkesmannens rapport 1/2014 «Urbant landbruk – Bærekraftig, synlig og verdsatt» omtales støtteordninger og insitamenter for økt vekt på urbant landbruk. Av slike ordninger kan nevnes Bygdeutviklingsmidler fra Fylkesmannen, som nå er sagt at også skal gjelde for det urbane landbruket. Det anbefales at det innarbeides et avsnitt om støtteordninger og insitamenter i det endelige utkastet til landbruksmelding.
i) Kapittel 3 om bynært landbruk er ikke dekkende for helheten i det bynært landbruk dreier seg om og det som er aktuelle mål. Dette er kommentert innledningsvis til kapittel 3.
j) Vi vil foreslå at det innledningsvis i utkastet er henvisninger til aktuelt lovverk.
Der det i utkastet er referert til konkrete lovparagrafer, så bør det framgå klart hva disse dreier seg om. Slik det er nå, så må en som leser flere steder slå opp i lovene for å finne ut hva det vises til.
k) Planutkastet viser flere steder til kilder, uten konkrete henvisninger. Det bør i teksten være mer presise kildehenvisninger, og planen bør avslutningsvis ha et kilderegister.

I det følgende omtales mål og delmål, med våre kommentarer til beskrivelse/ tekst til de respektive delmålene.

1.2 Økologisk landbruk
Hovedmål: Øke kunnskap og aktivitet for urbant landbruk i Oslo

1.2.1 Bærekraftig matkultur
Delmål 1: Utvikle en bærekraftig matkultur gjennom å øke kunnskap om mat blant Oslos innbyggere.
Kommentar:
Bydelen støtter målet og anser det som svært viktig. Det som omtales i delmål 1 er begrenset til kunnskap og bevissthet om mat og hvor maten kommer fra.
Vi mener, som vi har nevnt innledningsvis, at det må være et *hovedpoeng* i meldingen at en økt satsing på urbant landbruk samtidig krever stort fokus på bærekraft, kunnskap om jord, dyrkingsprosesser, hva man skal unngå m.m. I Fylkesmannens rapport «Urbant landbruk – Bærekraftig, synlig og verdsatt», er kompetanse en rød tråd i hele rapporten. Vi mener Oslos landbruksmelding i større grad må speile behovet for økt kompetanse. Dette understøttes i Byrådssak 1132/13, s. 3 og 4.

1.2.2 Folkehelse og sosial mobilitet
Delmål 2: Urbant landbruk skal bidra til bedre folkehelse og sosial mobilitet, herunder rekreasjon og integrering.
Kommentar:
Dette målet favner vidt, men er sentralt i det urbane landbruket. Urbant landbruk dreier seg om langt mer enn mat og matproduksjon. Her fokuseres det på folkehelsegevinstene, rekreasjon, arenaer for sosialt samvær, fysisk aktivitet, kosthold som grunnlag for god helse m.v. *Sosial mobilitet,* er et begrep i målformuleringen, og vi ser at urbant landbruk kan spille en rolle i denne sammenhengen. Dette er særs viktig i Oslo, der helseforskjellene er store. Vi vil bemerke at for at urbant landbruk skal spille den rollen en her beskriver, så kreves det målrettet og langsiktig innsats. Meldingen, slik den nå framstår, er for lite målrettet og for lite forpliktende til at en kan vente synlige effekter på sosial mobilitet.

Ett av avsnittene i teksten går på skolehager og terapeutisk hagebruk i tilknytning til institusjoner. Man kunne lagt til barnehager også, og så trukket dette ut som eget delmål, erf. Byrådssak 1132/13, s 4, der Oslo kommune gir sin tilslutning til målsetting om dette.

1.2.3 Grønt og sosialt entreprenørskap
Delmål 3: Urbant landbruk skal være en arena for grønt og sosialt entreprenørskap.
Kommentar:
Målet støttes. Her vises det til ulike former for entreprenørskap relatert til urbant landbruk. Bydelen mener det ligger et stort potensial for lag, organisasjoner og frivillige for prosjekter på området urbant landbruk. Det er i mål 1.2.5. Oslo kommune som tilrettelegger, vist til eksempler på prosjekter der lag og organisasjoner i samarbeid med det offentlige har skapt noe nytt og verdifullt for byen. Meldingen kunne med fordel ha konkretisert hva det er kommunen kan bidra med, gjerne også skissert avgrensninger, slik at det offentliges rolle blir tydelig for aktuelle aktører. Se også kommentar til mål 1.2.2, over.

1.2.4 Økosystemtjenester og biologisk mangfold
Delmål 4: Urbant landbruk skal bidra til en sammenhengende grøntstruktur som støtter opp om biologisk mangfold og gir økosystemtjenester.
Kommentar:
Dette er store og viktige mål.
Her dreier det seg om fokus på ressursbruk og bærekraftig utvikling. I tillegg til å levere markedsgoder som mat, fõr og tømmer, er landbruket leverandør av miljøgoder som lagring av karbon, bevaring av naturmangfold, kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap. Økosystemtjenester dreier seg alt dette, samt landbrukets betydning for avrenning, pollinering naturopplevelser m.v. I teksten til dette delmålet nevnes eksempler på slike økosystemtjenester, og vi får gjennom eksemplene et visst bilde av hva gevinstene ved målrettet satsing vil kunne være. Vi savner i teksten til målformuleringen de mer overordnede betraktningene om hvordan økosystemtjenester kan nyttes for å nå kommunens målsettinger.

I ett av avsnittene til dette delmålet står det om ansvaret for naturmangfoldet. Det vises til naturmangfoldloven som inneholder en rekke bestemmelser om bærekraftig bruk og vern. Det vises til konkrete paragrafer, uten at disse er gjengitt, så teksten her er vanskelig tilgjengelig, uten at en slår opp i lovverket. Dette bør, som nevnt i innledende prikkpunkter, endres.

Vi mener fokus på biologisk mangfold må være sentralt når vi snakker om økt vekt på urbant landbruk. I urbant landbruk er utøver ofte ufaglært, i motsetning til i det bynære landbruket der bonden som oftest har utdanning innen landbruk. Med tanke på biologisk mangfold er det særs viktig med kunnskap om svartelista og rødlista planter. Dette må omtales i teksten til dette delmålet, dersom vi skal kunne påberope oss et bærekraftig urbant landbruk.

1.2.5 Oslo kommune som tilrettelegger
Delmål 5: Oslo kommune skal samarbeide med andre aktører, ha en koordinerende rolle og tilrettelegge for urbant landbruk.
Kommentar:
Nok en gang gir vi vår støtte til målet.
Dette delmålet handler om at kommunen må samarbeid med andre aktører, som private organisasjoner, bedrifter m.v. for å få til prosjekter i byen. Hva det offentlige skal og kan bidra framkommer ikke av følgeteksten.

Videre omtales parsellhager og skolehager. Av problemstillinger som drøftes er sikring av arealer til parsellhager og skolehager, samt hvordan disse kan nyttes på en formålstjenlig og målrettet måte.
Disse avsnittene framstår som gode eksempler der teksten ikke bare er beskrivende, men der det framkommer målsettinger, som i sin tur gir godt grunnlag for å iverksette tiltak. Dette har vi tidligere bemerket at mangler i teksten til andre av delmålene.

I avsnitt om urbant landbruk og areal omtales mulige interessekonflikter mellom friområder og områder til urbant landbruk, og fordeler og ulemper ved regulering til gitt formål opp mot åpenhet og tilgjengelighet. Dette avsnittet har en mer generell karakter enn avsnittene om parsellhager, skolehager og grønne tak, og anbefales flyttet foran disse.
Til dette avsnittet bør det gjøres tilføyelser i samsvar med Oslo kommunes høringsuttalelse til Regionalt næringsprogram for Oslo og Akershus. Dette går på kartlegging av arealer og formidling av arealer til aktuelle tiltak og prosjekter.
I tillegg kan en gjerne konkretisere typer arealer, både for mer permanente tiltak og for midlertidige prosjekter. Vi mener man her kan trekke fram offentlige grøntarealer som i dag ikke blir vedlikeholdt, kraftgater og andre typer arealer som ikke blir nyttet på en god nok måte i dag.

Avsnittene om Oslokompost og matavfall til biogass gir gode beskrivelser av viktige kommunale satsinger. Dette er tiltak av stor betydning for miljø og klima.
Vi ser i dag at mye hageavfall dumpes på friområder og i skogholt. Dette medfører blant annet fare for spredning av giftstoffer og uønskede arter. Det er behov for bedre tilrettelagte løsninger for levering av hageavfall, for eksempel ved å etablere et tilbud der en henter hageavfall, på samme måte som man jevnlig henter farlig avfall.

1.3 Bynært landbruk
Hovedmål: Opprettholde og tilgjengeliggjøre skog, kulturlandskap og gårdsbruk i Oslo

Målsettingene i dette kapitlet er relevante og viktige. Vi ser samtidig at de ikke dekker helheten for det som gjelder det bynære landbruket, og ber om at det vurderes å supplere målene ut fra «Velkommen til bords», regjeringens landbruks- og matmelding, og de fire hovedmålene matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskapning og bærekraftig landbruk. Alternativt kan denne delen av planen avgrenses opp mot eventuelle andre dokumenter som ivaretar det vi her mener mangler.
Etter vår vurdering er det mangelfullt både ift matsikkerhet og bærekraftig landbruk. Også her kan en se hva kommunen har uttalt i høringen til Regionalt næringsprogram, blant annet målsettinger om økning i økologisk matproduksjon, energibruk og klima- og miljøtilpasninger i landbruket.

1.3.1 Gårdsbruk
Delmål 1: Oslos innbyggere skal oppleve det bynære landbruket som åpent og lett tilgjengelig.
Kommentar:
Målet gjelder landbruket generelt, dvs. også for urbant landbruk, ref. Oslo kommunes høringssvar til Regionalt næringsprogram, ref. Byrådssak 1132/13.

Meldingen bør særskilt nevne Østensjøområdet miljøpark der tradisjonelt landbruk kombineres med skjøtsel av kulturlandskapet. Landbruket er her en viktig del av landskapet, der det jobbes aktivt for biologisk mangfold og vern av kulturarven. Gårdene rundt vannet er fredet. Å bevare dette som bynært landbruk er av stor betydning.

1.3.2 Kulturlandskap
Delmål 2: Det åpne kulturlandskapet med åker, eng og beitemark skal bevares og skjøttes gjennom aktiv drift. Beitemark og volder holdes åpne slik at de naturlige dyre- og plantearters levemuligheter best mulig opprettholdes.
I Østensjøområdet miljøpark blir det utført omfattende arbeid for bevaring av kulturlandskapet. Det foreligger en egen skjøtselsplan for området.
Jordene på Abildsø og Østensjø, sammen med gårdsbygninger og gårdstun, er fredet. Det gjennomføres beiteprosjekter flere steder innenfor Østensjøområdet miljøpark, og områder slås for å holde kulturlandskapet i hevd.

1.4 Strategier
Dette avsnittet i høringsutkastet er kort. Det er skissert 2 strategier:1) Samarbeid og 2) Kommunikasjon.
Vi vil gjerne spille inn *kompetanse* som den kanskje viktigste strategien. Ref det vi har skrevet om dette i punkt e) på side 2.

Bydelsdirektørens forslag til vedtak
Bydelsutvalget gir sin tilslutning til bydelsdirektørens høringsuttalelse til «Landbruksmelding for Oslo», slik denne framkommer i saksframlegget.

Tove Stien/ s
bydelsdirektør

Tommy Grotterød/ s
avdelingssjef

Vedlegg:
Høringsnotat *Landbruk i Oslo*, utkast til byrådssak
Byrådssak 1132/13 Høringssvar fra Oslo kommune – regionalt næringsprogram for Oslo og Akershus

Utrykte vedlegg:
Urbant landbruk – Bærekraftig, synlig og verdsatt, rapport nr. 1/2014 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus